

JUSTITIS MINISTERIET

Dato: 21. oktober 2020
Sagsnr.: 2020-0035-0164
Dok.: 1626450

UDKAST TIL TALE

til brug for besvarelse af samrådsspørgsmål D og E fra Folketingets Forsvarsudvalg stillet den 12. oktober 2020

Samrådsspørgsmål D:

”Hvad kan ministeren oplyse om, at tre medlemmer af Tilsynet trak sig i 2017, og at det ifølge Politiken skyldes frustration over, at det politiske niveau ikke reagerede på deres advarsler. Hvilken begrundelse gav medlemmerne for at udtræde, og blev Kontroludvalget orienteret om begrundelsen?”

Samrådsspørgsmål E:

Hvad kan ministeren oplyse om undersøgelsen af FE og hvilke dele af tilsynets kritik der vil blive undersøgt? Vil ministeren garantere, at det bliver undersøgt om Folketingets Udvalgs vedr. Efterretningstjenesterne i lighed med TET har fået forkerte oplysninger?

Samrådsspørgsmål D har tidligere været stillet i folketingsåret 2019-20, jf. FOU alm. del – samrådsspørgsmål Q

Spørgsmålene er stillet efter ønske fra Eva Flyvholm (EL).

Svar:

[Indledning]

1. Tak for ordet.

Jeg indleder med at besvare samrådsspørgsmål D, der handler om, hvorfor tre medlemmer af Tilsynet med Efterretningstjenesterne (TET) trak sig i 2017.

Derefter besvarer jeg samrådsspørgsmål E om undersøgelsen af FE.

[Samrådsspørgsmål D]

2. Det er nyttigt, at vi har en fælles forståelsesramme for så vidt angår Tilsynet med Efterretningstjenesterne.

Lad mig derfor først kort opridse de retlige rammer for tilsynet og processen for udpegningen af tilsynets medlemmer.

Tilsynet blev etableret i forbindelse med PET-loven, som trådte i kraft den 1. januar 2014.

Tilsynet består af fem medlemmer, der udpeges af justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren.

Spørgsmålet om udpegning af tilsynets medlemmer behandles desuden i Regeringens Ansættelsesudvalg, der som bekendt behandler sager om bl.a. udpegninger til bestyrelser, råd, udvalg og nævn.

Formanden, der skal være landsdommer, udpeges dog efter indstilling fra præsidenterne for Østre og Vestre Landsret.

Udpegning af tilsynets øvrige medlemmer skal ske efter drøftelse med Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne – også kaldet Kontroludvalget.

Kontroludvalget har i forbindelse med drøftelserne mulighed for at komme med indsigelser i forhold til de fo-

reslåede kandidater og har også mulighed for at fremsætte alternative forslag til medlemmer. Muligheden for at fremsætte indsigelser og alternative forslag omfatter dog ikke formanden for tilsynet.

Medlemmerne af tilsynet beskikkes for en periode på fire år og har ret til genbeskikkelse for yderligere fire år. Herudover kan genbeskikkelse ikke finde sted.

Justitsministeren kan ikke tilbagekalde et medlems beskikkelse, medmindre medlemmet selv anmoder om det, eller forudsætningerne for medlemmets beskikkelse bortfalder.

3. Så vidt de formelle rammer for tilsynet og processen for udpegningen af tilsynets medlemmer.

Hvis jeg så vender mig mod de tre medlemmer, som spørgsmålet omhandler, så kan jeg oplyse følgende:

I oktober 2017 udløb beskikkelserne for tre medlemmer af tilsynet, heriblandt også den daværende formand. I forbindelse med udløbet ønskede ingen af de tre medlemmer at blive genbeskikkelse.

Der var altså ikke tale om, at de tre medlemmer trak sig før tid. Medlemmernes beskikkelse udløb, og de ønskede ikke genbeskikkelse.

I den artikel fra Politiken, som spørgeren henviser til i samrådsspørgsmål D, fremgår det, at årsagen til, at de tre tilsynsmedlemmer ikke ønskede at fortsætte som medlemmer af tilsynet, angiveligt var den ændring af PET-loven, som trådte i kraft 1. marts samme år [lov nr. 1727 af 27. december 2016 om ændring af PET-loven, som trådte i kraft den 1. marts 2017].

Lovændringen vedrørte bl.a. PET's forpligtelse til løbende at slette lovligt tilvejebragte oplysninger, dvs. såkaldt dynamisk sletning.

Med lovændringen blev det præciseret, at hvis PET i forbindelse med sine aktiviteter bliver opmærksom på, at sager eller dokumenter mv. ikke længere opfylder lovens behandlingskriterier, så skal tjenesten slette disse, uanset om de relevante slettefrister er udløbet.

Det blev også præciseret, at PET ikke herudover er forpligtet til løbende og af egen drift at gennemgå tjenestens sager og dokumenter mv. med henblik på at overveje sletning, før slettefristerne udløber.

Forud for lovændringen kritiserede tilsynet i sin årsredogørelse vedrørende PET for 2015, at PET ikke løbende af egen drift havde foretaget en sådan dynamisk sletning af oplysninger.

Det udlægges i artiklen som om, at man fra den daværende VLAK-regerings side gennemførte en lovændring, som gjorde den ulovlige praksis lovlig – i stedet for at lytte til kritikken fra tilsynet.

Den fremstilling af sagen vil jeg gerne have lov til at nuancere en smule. Det forholder sig nemlig sådan, at PET ikke var enig i tilsynets fortolkning af PET-loven i forhold til forpligtelsen til at foretage dynamisk sletning.

Den daværende regering besluttede derfor at gøre op med uklarheden ved at bede Folketinget om at tage stilling til, hvordan reglerne skulle indrettes.

Omfanget af PET's forpligtelser til at slette oplysninger er jo et politisk valg, som det tilkommer Folketinget at lovgive om.

Man kan være politisk uenig i den lovændring, der dengang blev gennemført af et flertal i Folketinget – herunder med støtte fra mit eget parti – men jeg mener ikke, at

man kan påstå, at tilsynets kritik i den sag ikke blev taget alvorligt.

Faktisk kan man vel næppe tage kritikken mere alvorligt end ved at gå i Folketinget med den.

4. Hvorfor de tre medlemmer af tilsynet i 2017 ikke ønskede genbeskikkelse, kan jeg ganske enkelt ikke svare på. Det er jo sidste ende kun de pågældende selv, der kan svare på dét.

Jeg kan dog oplyse, at Justitsministeriet til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmålet har gennemgået relevante sager og dokumenter. Det ses ikke at fremgå af dette materiale, at de pågældende over for Justitsministeriet tilkendegav, hvorfor de ikke ønskede at blive genbeskikkelse.

[Samrådsspørgsmål E]

5. Lad mig så vende mig mod samrådsspørgsmål E, der drejer sig om den kommende undersøgelse af visse forhold vedrørende FE.

Som jeg tidligere har sagt, er der fire grundpræmisser, der er bærende for regeringens tilgang til undersøgelsen

og dermed til det lovforslag, som regeringen har fremsat den 8. oktober, og som er blevet 1. behandlet tidligere i dag [lovforslag nr. L 53 om undersøgelse af visse forhold vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste]:

For det første er det afgørende, at der er tillid til, at efterretningstjenesterne agerer inden for deres beføjelser og samarbejder med det tilsyn, der skal kontrollere dem.

For det andet tager vi udgangspunkt i en grundlæggende præmis om, at Danmark historisk har været og fortsat skal være en fuldt integreret del af den vestlige sikkerhedspolitiske alliance.

For det tredje er det en grundpræmis, at undersøgelsen ikke må føre til, at der udbredes meget følsomme oplysninger ud over det absolut nødvendige.

Endelig og *for det fjerde* bør undersøgelsen afsluttes hurtigst muligt – både af hensyn til de involverede personer og af hensyn til hurtigst muligt at skabe ro om FE og give tjenesten de bedst mulige arbejdsbetingelser.

Den undersøgelse, vi har foreslået, er derfor udtryk for en afvejning mellem på den ene side hensynet til, at FE fortsat skal kunne varetage sin opgave så effektivt som

muligt af hensyn til Danmarks sikkerhed, og på den anden side at få belyst sagens centrale forhold, drage læring og skabe grundlag for at vurdere, om der foreligger ansvarspådragende forhold.

6. Med det udgangspunkt er der lagt op til i første omgang at fokusere undersøgelsen på de mest centrale og konkrete punkter i tilsynets kritik, herunder på

- spørgsmål om FE's eventuelle tilbageholdelse af oplysninger og afgivelse af urigtige oplysninger til tilsynet,
- spørgsmål om mulig indhentning og videregivelse af oplysninger vedrørende danske statsborgere,
- orientering af skiftende forsvarsministre og
- spørgsmål om FE's uberettigede behandling af oplysninger om en ansat i tilsynet.

Når undersøgelsen er afgrænset, som den er, hænger det grundlæggende sammen med, at det er afgørende, at undersøgelsen gennemføres relativt hurtigt, og at kendskabet til meget sensitive oplysninger ikke udbredes unødigt.

Desuden lægges der med lovforslaget op til, at kommissionen skal have mulighed for at henvende sig til mig som justitsminister, hvis kommissionen anser det for at

være af væsentlig betydning, at der gennemføres en undersøgelse af andre forhold. Det gælder både i forhold til bredden i de temaer, der undersøges, og den tidsmæssige afgrænsning. Jeg træffer i givet fald i samråd med forsvarsministeren og Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne beslutning om, hvorvidt disse forhold skal omfattes af undersøgelsen.

Samlet set er det efter regeringens opfattelse den rigtige afvejning.

Det nærmere indhold af undersøgelsen fastlægges i et kommissorium, som fastsættes af mig som justitsminister. Kommissoriet vil nødvendigvis indeholde klassificerede oplysninger. Derfor ligger den parlamentariske forankring også i Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne.

Det hænger også sammen med, at en nærmere drøftelse af, hvordan undersøgelsen skal afgrænses, kræver inddragelse af det klassificerede materiale, som lå til grund for Tilsynets særlige undersøgelse af FE.

Og det er jo som bekendt sådan, at efterretningsmæssige forhold drøftes i det Udvalget vedrørende Efterretnings-tjenesterne. Det er de spilleregler, vi har aftalt – og som

vi også har en særlig lov om [lov om etablering af et udvalg om forsvarets og politiets efterretningstjenester].

Derfor kommer jeg heller ikke til at sige yderligere om afgrænsningen.

Ud over den undersøgelse, der foreslås med lovforslaget, vil der blive igangsat et arbejde med henblik på bl.a. at revidere FE-loven. Evalueringsarbejdet vil omfatte både FE og PET.

Som led i det arbejde vil der også blive set på rammerne for tilsynet. Og der vil blive set på forholdet mellem Kontroludvalget og forsvarsministeren og justitsministeren, herunder i forhold til tilsynet.

[Afslutning]

7. Lad mig afslutningsvist slå fast:

Det er i et demokratisk samfund helt afgørende, at der er den fornødne tillid til vores efterretningstjenester. At der er tillid til, at efterretningstjenesterne agerer inden for deres beføjelser og samarbejder med det tilsyn, der skal kontrollere dem.

Det er derfor helt centralt, at der føres et effektivt tilsyn med efterretningstjenesterne, og at der er åbenhed om resultaterne af tilsynets arbejde.

Det er afgørende, at der bliver fulgt op på den kritik og de anbefalinger, som tilsynet måtte komme med.

Det er også derfor, at regeringen nu har fremsat et lovforslag, der skal skabe den retlige ramme for nedsættelsen af en særlig undersøgelseskommission vedrørende FE-sagen, og at regeringen som nævnt tager øvrige initiativer som opfølgning på tilsynets kritikpunkter.

8. Tak for ordet.